

1933

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Αλατσάτων 27, 14231 Ν. Ιωνία, Τηλ./Fax: 210 2770978

E-mail: contact@enosispartis-mikrasasias.gr

ΜΝΗΜΗ ΑΣΕΧΑΣΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η Σπάρτη Πισιδίας περί το 1900.

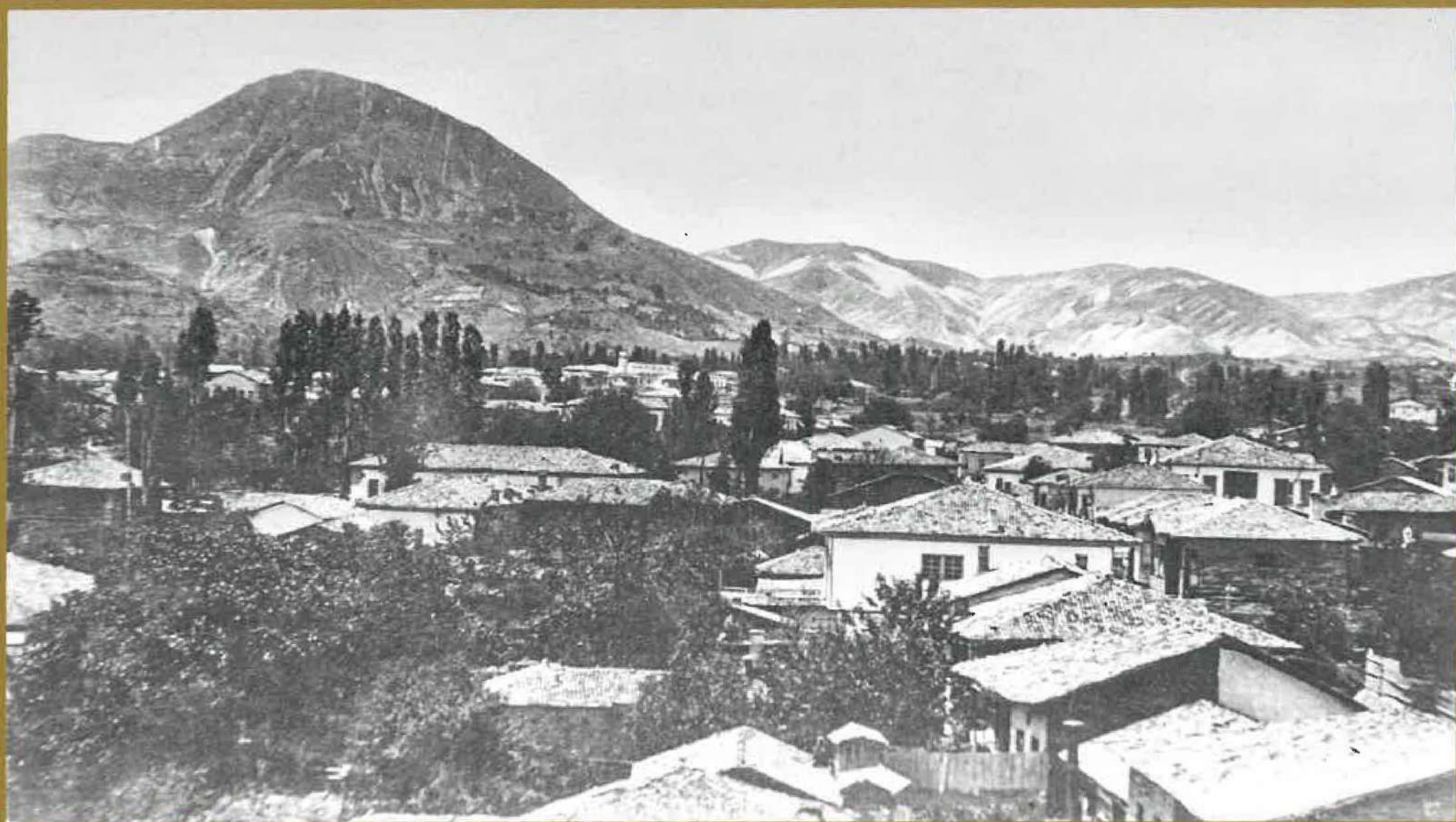
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 2022

1922 – 2022

ΕΝΑΣ ΑΙΩΝΑΣ ΔΥΟ ΠΑΤΡΙΔΕΣ ΜΙΑ ΖΩΗ

Το Δ. Σ. της Ένωσης Σπάρτης Μ. Ασίας σας εύχεται

*Χρόνια πολλά με Υγεία,
ευτυχισμένο & δημιουργικό το 2022*

Χάρτης Μ. Ασίας

Η Σπάρτη (Isparta) της Πισιδίας

Για το παρελθόν και την ονομασία της πόλης της Σπάρτης, υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις, αλλά και για το πώς βρέθηκαν σε αυτή την πόλη στο εσωτερικό της Μ. Ασίας, τόσοι χριστιανοί ορθόδοξοι:

- άλλοι υποστηρίζουν ότι οι κάτοικοί της ήταν απόγονοι του Μ. Αλεξάνδρου,
- άλλοι ότι προέρχονταν από άποικους Δωριείς
- άλλοι ότι η ονομασία της προέρχεται από τη Βάριτα (Ρωμαϊκή περίοδος) ως πρόδρομη πόλη της Σπάρτης: (εσ-Βάριτα, εσ-πάριτα, εσπάρτα, Σπάρτα).
- Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί και η θεωρία με το DNA που συσχετίζει τους Πισίδες με τους Λάκωνες.

Η πόλη δοκιμάζεται σκληρά στις 20 Σεπτεμβρίου 1914 από ένα μεγάλο σεισμό που είχε ως αποτέλεσμα να καταρρεύσουν 1.500 σπίτια και στα ερείπιά τους να εγκλωβιστούν και να σκοτωθούν 320 Έλληνες και 1.500 Τούρκοι, ενώ υπήρχαν και πολλοί τραυματίες. Οι κάτοικοι για μήνες βρίσκονταν σε σκηνές ενώ σε βοήθειά τους ήρθαν πολλοί εύποροι Σπαρταλήδες που ήταν εγκατεστημένοι στη Σμύρνη και προσέφεραν με εράνους ικανοποιητική ενίσχυση.

Ένα όμως είναι γεγονός: Ότι το 1905 η επίσημη Τουρκική στατιστική μας δίνει ότι στη πόλη αυτή συμβιούσαν: 27.700 Τούρκοι, 4.643 Έλληνες και 550 ξένοι (κυρίως Αρμένιοι).

Αργότερα και προς το 1922, το έτος του ξεριζωμού, οι Έλληνες υπολογίζονταν σε περίπου 7.000 άτομα που ζούσαν σε 4 συνοικίες της πόλης και συζούσαν με τους Τούρκους.

Η Σπάρτη ήταν έδρα διοίκησης (σαντζάκι) του νομού Ικονίου και είχε διοικητή που ονομαζόταν μουτασαρίφης. Στη διοίκησή της υπάγονταν οι υποδιοικήσεις (καζάδες): 1) Σπάρτης, 2) Απολλωνίας ή Σωζοπόλεως (Ουλούμπουρλου), 3) Εγερδέρ, 4) Καρά Αγάτς και 5) Μικράς Αντιόχειας (Γιάλοβατς).

Στη πόλη υπήρχε δήμαρχος και δημοτικό συμβούλιο (12 δημοτικοί σύμβουλοι) ενώ τους χριστιανούς ορθοδόξους εκπροσωπούσαν 2 αιρετοί σύμβουλοι.

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. ΚΥΡ.

52

1

2

1

3

4

5

6

7

8

9

2

10

11

12

13

14

15

16

3

17

18

19

20

21

22

23

4

24

25

26

27

28

29

30

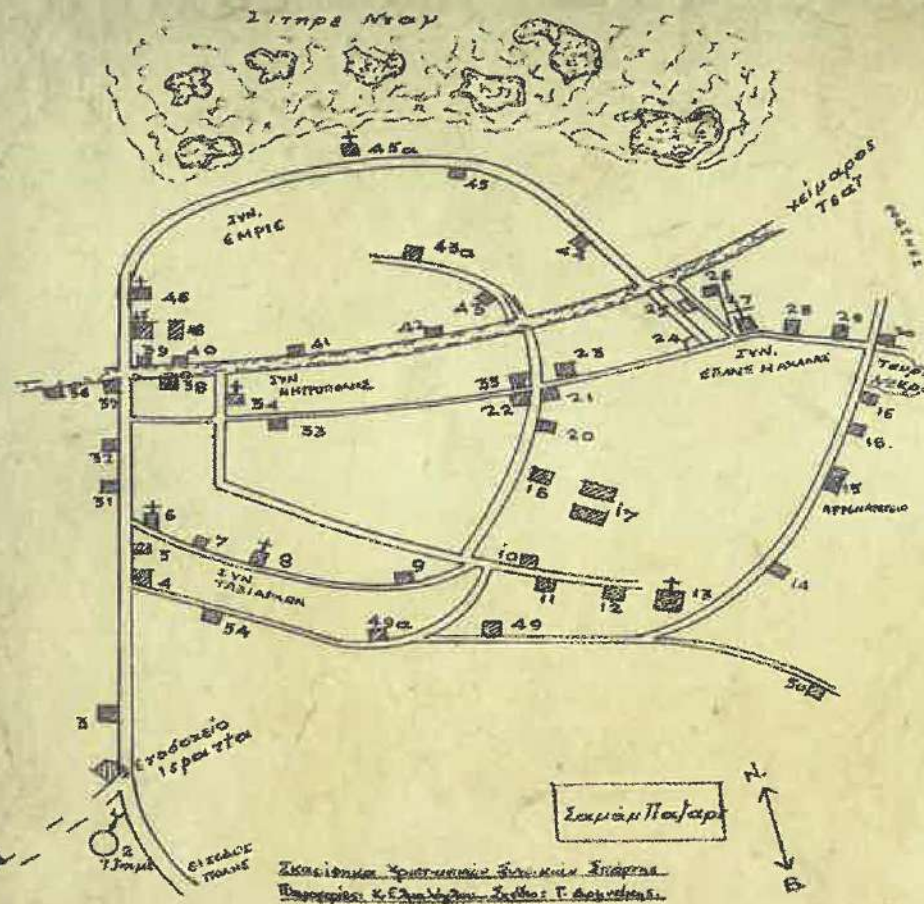
5

31

Σκαρίφημα συνοικίας
Σπάρτης.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΛΑΙΑΣ

- 1 Διοικητήριο-Κονάκι 26 οικία Βορυσθίου 15 Αρρεναγωγίων 40 οικία Τεταταρχίου
2 Πλαμ. αυλίσαι 27 Τεταρτάτος Εισοδίων 16 οικία Ελληνοπόλεως 41 Κοινοτικό Καρρέτιο
3 Οριεντάλ σαβέτ 28 οικία Κεκαχοπούλου 17 «Δαμ. Καρραμαμάνη» 42 οικία Α. Παπαδοπούλου
4 οικία Α. Βασιλειάδου 29 «Κοκκαροπούλου» 18 «Παπαγεωργίου» 43 «Δαμ. Γαρ. Στυλοπούλου»
5 «Εβρενοπούλου» 30 «Παντ. Εσούλου» 19 Παρθεναγωγίων 44 Τεταρτ. Α. Βασιλειάδου
5α «Θρ-Γεωρ. Γιαννινοπούλου» Αρμενική Εκκλησία 20 οικία Α. Παπαδοπούλου 45 Κτημα Νικόδομου
6 Αγίος Νικόλαος 31 οικία Ελμακοπούλου 21 «Τσακίραχλου» 46 Βουξη Αγ. Αναργύρων
7 οικία Χατζοπούλου 32 «Ερρασιμοπούλου» 22 «Σύλαγιος» 47 Παναγία (καμμένη)
8 Ταβερνίκων Αγ. Ευαγγελιστών 33 Μητροπολίτη 23 «Γαβριηλοπούλου» 48 Αγίος Αναργύρων
9 οικία Γιωτ. Παχιαμάνη 34 οικία Γαβριηλοπούλου 24 «Γαρ. Πατ. Γοπούλου» 49 οικία Δουρμινοπούλου
10 «Χριστιανή» 35 «Σωκ. Εβρενοπούλου» 25 «Παναγιωταροπούλου» 50 «Χατζησταθούλου»
11 «Γατρων. Ελ. Δωμπατσίου» 36 «Φιδ. Καρραμαμάνη» 26 «Φυτάνοπούλου» 51 «Παυλ. Φωμολοπούλου»
12 «Πατριάρχ. Παρμενοπούλου» 37 «Δουρμινοπούλου» 27 «Ευσταθ. Εβρενοπούλου» 52 «Κ. Θεμελίδου»
13 Αγίος Ευκλ. όθους 38 Λουτρά - Χωμιάμ 28 «Ευσταθ. Εβρενοπούλου» 53 «Κ. Θεμελίδου»

Συνοικίες – Διοίκηση – Δημογεροντία – Θεοφάνια

Στη Σπάρτη υπήρχαν οι λεγόμενοι μαχαλάδες (συνοικίες): 24 τουρκοί, 4 ελληνικοί και 1 αρμένικος. Οι τέσσερις ελληνικές συνοικίες ήταν: 1) των Εισοδίων (απάνω μαχαλάς ή Τσαβούζ), 2) του Γενεσίου της Θεοτόκου, της Μητροπόλεως ή Κεμέρ, 3) των Ταξιαρχών (κάτω μαχαλάς) και 4) της Κοιμήσεως Θεοτόκου (Εμρέ μαχαλάς).

Οι χριστιανοί ορθόδοξοι κάτοικοί της είχαν δημιουργήσει από το 1861 τη «Δημογεροντία Σπάρτης» μια μορφή αυτόνομης διοίκησης για την επίλυση των προβλημάτων τους.

Πρώτος Πρόεδρος και από τους ιδρυτές της Δημογεροντίας (1869-1885) ήταν ο Γιαννάκης Κιοκπάσογλου (Γιαννάκη Εφέντη), μορφή πολλή σημαντική για τον Ελληνισμό της Σπάρτης, που εξασκούσε τεράστια επιρροή στους Τούρκους. Σημαντικός ακόμη πρόεδρος υπήρξε ο Νάθαν Κεχαγιόγλου και ο Μηνάς Κεχαγιόγλου άνθρωπος ακέραιος και μεγάλης παιδείας, μεγαλέμπορος και ταπητουργός, ως και οι Χαράλαμπος Χρηστίδης και Παναγιώτης Σεραφετίνογλου.

Αξιόλογοι δημογέροντες υπήρξαν οι: Νικόλαος Διαμαντόγλου, Ευστάθιος Τσενόγλου, Χαράλαμπος Αθανασόγλου, Δαμιανός Καχραμάνογλου, Κυριάκος Τσακίρογλου, Νικόλαος Ταρακτσόγλου, Ιορδάνης Ελλέζογλου, Χαράλαμπος Πατζήζογλου, Δαμιανός Στύλογλου, Κοσμάς Γεωργιάδης, Κωνσταντίνος Χατζη-Δουρμούσογλου, Χάρης Σινανίδης.

Τα Θεοφάνια ήταν μια ξεχωριστή γιορτή για τους Σπάρταλήδες. Από μέρες πριν οι νεωκόροι του ναού των Γενεθλίων της Θεοτόκου, ετοίμαζαν τον ναό για τη μεγάλη γιορτή της Χριστιανοσύνης. Στις 2 μετά τα μεσάνυχτα άρχισε να ψάλλεται ο όρθρος μέχρι τις 6 το πρωί. Ακολουθώντας και ενώ ξημέρωνε χιλιάδες πιστοί κρατώντας στα χέρια αναμμένες λαμπάδες προχωρούσαν σε παράταξη λιτανείας προς την γέφυρα του χειμάρρου Τσαΐ και πριν την ανατολή του ήλιου γινόταν η κατάδυση του Σταυρού. Στα παγωμένα νερά του ποταμού έπεφταν για να τον πιάσουν γυμνοί Έλληνες και Τούρκοι, παρά το δριμύ ψύχος. Μετά την τέλεση του μικρού Αγιασμού σχηματιζόταν και πάλι πομπή που κατέληγε στο ναό των Ταξιαρχών όπου τοποθετούνταν αναβρυτήριο και ετελείτο ο Μέγας Αγιασμός και ύστερα η Θεία Λειτουργία, στην οποία έπαιρναν μέρος και οι 6 ιερείς της κοινότητας.

Φεβρουάριος

20
22

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. ΚΥΡ.

5		1	2	3	4	5	6
6	7	8	9	10	11	12	13
7	14	15	16	17	18	19	20
8	21	22	23	24	25	26	27
9	28						

Επάνω: Ναός Κοιμήσεως
Θεοτόκου στο Εμρέ
«Αγία Σοφία της Ανατολής».
Κάτω: Ναός το Γενέσιον.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Θρησκεία – Εκκλησίες

Έχει αναγνωρισθεί ο σημαντικός ρόλος που διαδραμάτισε η Ορθόδοξη Εκκλησία στη διατήρηση της άσβεστης φλόγας των υπόδουλων Ελλήνων στη μακραίωνη περίοδο της σκλαβιάς.

Η Σπάρτη ήταν έδρα του Μητροπολίτη Πισιδίας που είχε τον τίτλο «Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Πισιδίας, υπέρτιμος και Έξαρχος πάσης Λυκίας, Σίδης, Μυρέων, Ατταλείας και Μικράς Αντιοχείας».

Η Εκκλησιαστική επαρχία Πισιδίας ήταν δεκάτη έβδομη, μεταξύ των Μητροπόλεων του Οικουμενικού Θρόνου και είχε τις εξής κοινότητες: 1) Σπάρτης, 2) Ατταλείας, 3) Καστελλορίζου, 4) Μάκρης, 5) Λιβησίου, 6) Βουρδουρίου, 7) Πάρλας, 8) Πολυδωρίου, 9) Νησίου, 10) Ελμαλί, 11) Φοίνικος, 12) Αντιφέλλου, 13) Μύρων, 14) Καλαμακίου, 15) Αλαΐας.

Ο Μητροπολίτης Πισιδίας τα καλοκαίρια βρίσκονταν στη περιφέρεια Σπάρτης ενώ τον χειμώνα στη περιφέρεια Αττάλειας, Μάκρης και Καστελλορίζου ενώ είχε ετήσια αρχιερατική επιχορήγηση 400 χρυσές λίρες Τουρκίας.

Ως μητροπολίτες διετέλεσαν οι: Ευγένιος ο Β΄ (μετέπειτα και Πατριάρχης), Γεράσιμος ο Β΄, Μελέτιος ο Α΄ (από τη Μακεδονία), Καισάρειος, Παρθένιος, Βενέδικτος, Κωνσταντίνος (Βαλιούλης) και Γεράσιμος ο Γ΄ Τανταλίδης.

Τελευταίος χρονικά, μητροπολίτης Πισιδίας υπήρξε ο Πατάρων Μελέτιος, με τον τίτλο «Βοηθός Επίσκοπος Πισιδίας» (1910) και μετά με τον τίτλο του Μητροπολίτη.

Στη Σπάρτη και στην γύρω περιοχή υπήρχαν πάνω από 10 εκκλησίες και ξωκκλήσια ενώ σπουδαιότερες εκκλησίες ήταν:

- του Γενεσίου της Θεοτόκου, η Μητρόπολη, πέτρινη, τρίκλιτη βασιλική που ανακαινίστηκε το 1868 και βρισκόταν στην ενορία Κεμέρ,
- των Εισοδίων της Θεοτόκου, πέτρινη και του Αγίου Γεωργίου, πέτρινη που βρίσκονταν στην ενορία Τζαβούζ,
- των Ταξιάρχων, του Αγίου Νικολάου και του Αγίου Ευσταθίου στη ενορία των Ταξιάρχων (Θεμέλ),
- της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Εμρέ, που σήμερα δεν υπάρχει πλέον. Ήταν η μόνη με τρούλο.

Σήμερα σώζονται δύο από τις μεγαλύτερες εκκλησίες (του Γενεσίου και των Εισοδίων).

Μάρτιος

20
22

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. ΚΥΡ.

9		1	2	3	4	5	6
10	7	8	9	10	11	12	13
11	14	15	16	17	18	19	20
12	21	22	23	24	25	26	27
13	28	29	30	31			

Οικίες Σπαρταλήδων.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Οι κατοικίες – Ύδρευση – Φωτισμός

Οι κατοικίες στη Σπάρτη τα παλιότερα χρόνια ήταν ξύλινες με στέγη από καλά πατημένο άργιλο, που έμοιαζε με τσιμέντο, ενώ αργότερα τοποθέτησαν βυζαντινά κεραμίδια.

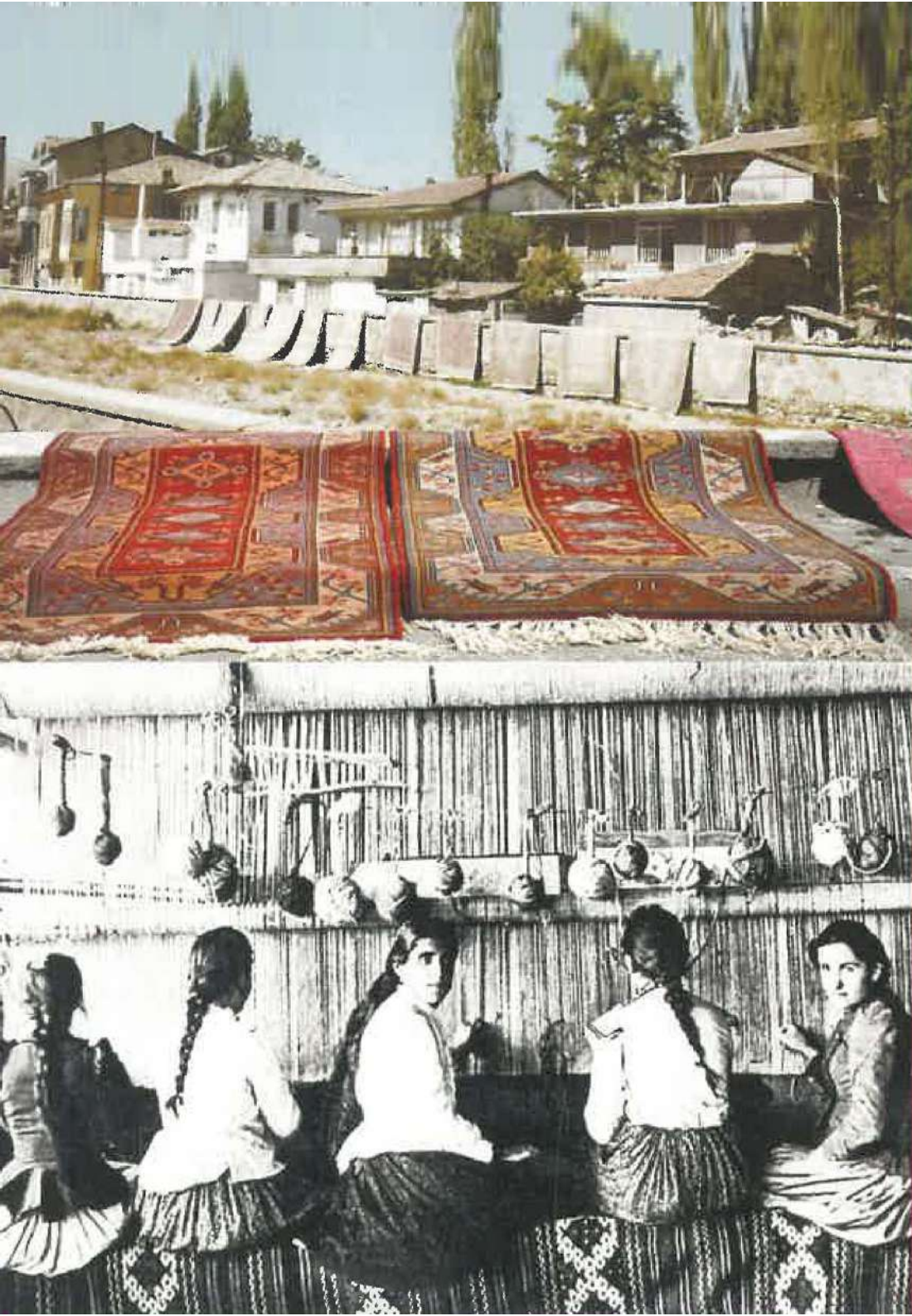
Σιγά-σιγά άρχισαν να κτίζονται πέτρινα σπίτια, έχοντας πάντα σενάζια ξύλινα για να μην είναι μονοκόμματος ο τοίχος. Τα μεσοαστικά σπίτια ήταν διώροφα με τον πρώτο όροφο να έχει τους χώρους υποδοχής, τις κρεβατοκάμαρες, την κουζίνα, όλα στρωμένα με χαλιά. Απαραίτητο το τζάκι για τους ψυχρούς χειμώνες και τα μαγκάλια για να ζεσταίνονται και οι υπόλοιποι χώροι του σπιτιού. Τα ξύλα και τα κάρβουνα τα προμήθευαν στους Χριστιανούς οι Γιουρούκοι από τις πλαγιές του Ταύρου, όπου είχαν στημένα τα καμίνια τους. Το ισόγειο και το υπόγειο λειτουργούσαν κυρίως ως αποθήκες και κελάρια.

Εξωτερικά, δίνουν χάρη τα σαχνισιά (οι προεξοχές) και τα κλειστά μπαλκόνια. Τα πιο πλούσια σπίτια ήταν από πελεκητή πέτρα, και είχαν αετώματα και κολώνες.

Η ύδρευση της πόλης γίνονταν από υπαίθριες βρύσες με νερό που έρχονταν από τα βουνά, ενώ πολλά σπίτια είχαν δεξαμενές και αποθήκευαν νερό από τις βροχές του χειμώνα.

Ο φωτισμός στα σπίτια γινόταν με λάμπες πετρελαίου και στα φτωχικά σπίτια με κεριά ή καντήλια. Μετά το 1918 αρχίζει η επίσημη ηλεκτροδότηση της πόλης αλλά σε περιορισμένα σπίτια και δρόμους.

Οι Σπαρταλήδες συνήθιζαν, ιδιαίτερα τις μακρινές νύχτες του χειμώνα, να τις περνούν, κάνοντας τις λεγόμενες «βεγγέρες» δηλαδή τις επισκέψεις σε συγγενικά ή φιλικά σπίτια. Ήταν η μοναδική τους διασκέδαση και η νύχτα κυλούσε ευχάριστα με τους άνδρες να παίζουν χαρτιά και τις γυναίκες να μιλούν για τα φαγητά και τα γλυκίσματά τους, ενώ έκαναν και το σχετικό κουτσομπολιό. Τα παιδιά τρέχουν και παίζουν, ενώ οι νέοι και οι νέες ανταλλάσσουν ματιές και υπονοούμενα!

Απρίλιος

20
22

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. ΚΥΡ.

13					1	2	3
14	4	5	6	7	8	9	10
15	11	12	13	14	15	16	17
16	18	19	20	21	22	23	24
17	25	26	27	28	29	30	

Επάνω: Χαλιά στο ποτάμι.

Κάτω: Χαλιτζούδες.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Σπάρτη και Χαλί

Από τις αρχές του 20ου αι. η λέξη Σπάρτη έχει ταυτιστεί με την έννοια χαλί. Ο τύπος «Σπάρτα χαλησί» ήταν το διαβατήριο για τη διάθεσή τους στις αγορές της Ευρώπης και της Αμερικής.

Ως πρωτεργάτες της τέχνης του χαλιού στα 1880 αναφέρονται ο Πρόδρομος Γρηγοριάδης και οι αδελφοί Δαμιανός και Ιορδάνης Στύλογλου που αποφασίζουν και τη δημιουργία της πρώτης ταπητουργίας στη Σπάρτη. Γύρω στα 1900 ιδρύεται και η πρώτη Ανώνυμη Εταιρεία με διευθυντή τον δικηγόρο Νικ. Θεμελίδη. Ταπητουργοί που άφησαν όνομα στη Σπάρτη, στη συνέχεια και μέχρι τον ξεριζωμό, ήταν οι: Χαράλαμπος Αθανάσογλου, Δαμιανός Βασιλειάδης, Δανόπουλος και Παγιασλόγλου, Ιορδάνης Δουρμπέογλου, Σωκράτης και Δαμιανός Καχραμάνογλου, Φίλιππος Ε. Καχραμάνογλου, Μηνάς Κεχαγιόγλου, Φίλιππος Ν. Καχραμάνογλου, Θεόδωρος Παπάζογλου, Αθανάσιος Πεσματζόγλου και Γιάννης Πεσματζόγλου.

Κατά τον Παπαϊωακείμ Πεσματζόγλου στη Σπάρτη λειτουργούσαν περίπου 4.000 αργαλειοί που ήταν τοποθετημένοι σε 16 βιοτεχνίες ενώ 1.000 ήταν διάσπαρτοι σε σπίτια Χριστιανών και Μουσουλμάνων, αριθμό που θεωρούμε υπερβολικό αλλά πάντως έδειχνε την πρόθεση των Σπαρταλήδων να ασχοληθούν με την κατασκευή χαλιών. Υπήρχε βέβαια και η ξένη εταιρεία Orient Carpet της οποίας στέλεχος, ως αρχιτεχνίτης, ήταν ο Παύλος Θωμόγλου.

Το σημαντικότερο κομμάτι στη διαδικασία χαλιού ήταν το σχέδιο και ο χρωματισμός τους. Σε αυτή την εργασία διακρίθηκαν οι: Χάρης Καχραμάνος, Νίκος Χατζησταθόγλου, Κυριάκος Βασιλειάδης, Τηλέμαχος Δουρμούσογλου και Χρήστος Χατζηγεωργίου (Σοκόγλου). Βέβαια πρωταγωνιστικό ρόλο στην ταπητουργική τέχνη είχαν οι μαστόρισσες χαλιτζούδες.

Η βιοτεχνία χαλιών ιδίως τα τελευταία χρόνια και πριν την έξοδο των χριστιανών έτεινε να εξελιχθεί σε βιομηχανία από βιοτεχνία και ήταν η κύρια δραστηριότητα των χριστιανών κατοίκων της Σπάρτης.

Βέβαια οι Σπαρταλήδες διακρίθηκαν και στο εμπόριο. Μάλιστα στη Σμύρνη είχε δημιουργηθεί παροικία 1.000 ατόμων με αποκλειστικό σκοπό το εμπόριο χαλιών, ροδέλαιου, φρούτων και σιτηρών. Τα προϊόντα από τη Σπάρτη στη Σμύρνη μεταφέρονταν στην αρχή με καμήλες, μέχρι να κατασκευαστεί η σιδηροδρομική γραμμή Σμύρνης-Αϊδινίου-Εγερδίρ.

Μάιος

20
22

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. ΚΥΡ.

17							1
18	2	3	4	5	6	7	8
19	9	10	11	12	13	14	15
20	16	17	18	19	20	21	22
21	23	24	25	26	27	28	29
22	30	31					

Ροδώνες.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Ασχολίες κατοίκων – Ροδέλαιο – Κλίμα

Οι ασχολίες των κατοίκων ποικίλλουν και από εθνολογικής άποψης. Οι Τούρκοι ασχολούνται καθ' ολοκληρίαν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, με την καλλιέργεια των ρόδων και των αμπελιών, ενώ οι χριστιανοί ορθόδοξοι ασχολούνται με τα αμπέλια τους, (ούζο και ρακί) και τα οπωροφόρα δένδρα και είχαν κατά πλειοψηφία τούρκους εργάτες στη δούλεψή τους.

Ιδρυτής των ροδώνων ήταν ο Τούρκος Ισμαήλ εφέντης Χεντέν ογλού, ένας δραστήριος επιχειρηματίας που στα τέλη του 19ου αι., αφού αγόρασε τους αγρούς της εκκλησίας στο Εμρέ δημιούργησε ένα μεγάλο κτήμα. Τότε μετέφερε κλαδιά ρόδων από την Βουλγαρία και ειδικό παραγωγό ροδελαίου για την ανάπτυξη των καλλιεργειών του. Πρώτος αυτός ίδρυσε εργοστάσιο παραγωγής ροδελαίου στη Σπάρτη και στη συνέχεια ακολούθησαν οι πατριώτες μας: Κοσμάς Αθανασόγλου, αδελφοί Κεχαγιόγλου, αδελφοί Γ. Παπάζογλου, αδελφοί Ανανίογλου, Θεοδωρίδου και άλλοι.

Μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο η ασχολία με το ροδέλαιο έφερε σημαντικά κέρδη στους επιχειρηματίες και είχε καταστήσει την Σπάρτη το σημαντικότερο κέντρο παραγωγής ροδελαίου στην Τουρκία. Αργότερα κάποιοι που πίστεψαν στο γρήγορο κέρδος, νόθευσαν το προϊόν με αποτέλεσμα να χάσουν την εμπιστοσύνη των οίκων του εξωτερικού ενώ σταδιακά υποκαταστάθηκε το ροδέλαιο από συνθετικές ύλες.

Όσον αφορά τα επαγγέλματα στη πόλη, υπήρχαν αρκετοί χριστιανοί ασχολούμενοι ως γιατροί, δικηγόροι, φαρμακοποιοί, κλπ. ενώ κατείχαν καταστήματα χρυσοχόοι, ράπτες, αρβυλοποιοί, επιπλοποιοί κλπ. Αντίστοιχα τα επαγγέλματα που ασχολούνταν οι Τούρκοι ήταν: ροδοκαλλιεργητές, αμαξάδες, σιδεράδες, αρτοποιοί και μάγειροι.

Σε υψόμετρο 1.000 μ. η Σπάρτη δεν θα μπορούσε παρά να έχει κλίμα υγιεινό. Πολύ κρύο και χιόνια το χειμώνα και δροσερά καλοκαίρια. Πάντα συνέκριναν το κλίμα της Σπάρτης με αυτό της Αττάλειας. Όταν η Αττάλεια είχε τα καλοκαίρια 43ο και 44ο και «έβραζε», η Σπάρτη είχε 10ο λιγότερους. Το αντίθετο γίνονταν βέβαια τον χειμώνα.

Παιδεία – Εκπαίδευση – Σχολεία

Η πεντηκονταετία (1830-1880) είναι ο χρυσός αιώνας των λεγόμενων «αλληλοδιδασκτικών» σχολείων. Με ένα δάσκαλο, το πολύ δύο, και πολλούς βοηθούς από τους μεγαλύτερους και άριστους μαθητές, τους λεγόμενους «πρωτόσχολους» προσφερόταν ικανοποιητική για την εποχή, επιπέδου μόρφωση. Μορφή αυτού του συστήματος ο Γρηγοράκης Δημητριάδης, Ελλαδίτης από την Έδεσσα, ενώ αργότερα διέπρεψαν ο Κυριακός Τσακίρης και Γεώργιος Δημητριάδης.

Το 1887 ήλθαν στη Σπάρτη οι πρώτοι διδασκαλισταί Νικόλαος Ευσταθιάδης και Σωκράτης Παυλίδης και ιδρύθηκε πεντατάξιο Δημοτικό σχολείο που κάθε τάξη είχε τον δάσκαλό του και συγχρόνως αναγέρθηκε γυμναστήριο στην αυλή του Μεγάλου Σχολείου. Σε αυτό το σχολείο δίδαξε ο περίφημος Ελληνιστής Αντώνιος Καραντώνης, που είχε χάσει τον αριστερό του βραχίονα στους εθνικούς αγώνες και δίδαξε επί 15-20 χρόνια.

Το 1893-1894 ο Μικρασιατικός Σύλλογος «ΑΝΑΤΟΛΗ» απέστειλε δασκάλους στη Σπάρτη και μεταξύ αυτών τον Γεώργιο Σακκάρη διδάκτορα Φιλολογίας που καταγόταν από το Αϊβαλί (Κυδωνίες). Χρημάτισε επί πολλά χρόνια Γυμνασιάρχης και ίδρυσε το μεγάλο σχολικό κτίριο Ημιγυμνάσιο Αρρένων (οκτατάξιο) όπως επίσης και τον Φιλαρμονικό Σύλλογο των Νέων «Ορφεύς» της Σπάρτης.

Έτσι στη Σπάρτη λειτουργεί πλέον Αρρεναγωγείο, Παρθεναγωγείο (σχολείο μόνο για κορίτσια, 4-5 τάξεις) και Νηπιαγωγείο (σχολείο για νήπια με 2 τάξεις).

Το μεγάλο Σχολείο ήταν ξύλινο κτίριο εκτάσεως 900-1.000 τ.μ. και περιλάμβανε 10 αίθουσες παραδόσεων, ευρύχωρο διάδρομο όπου υπήρχαν μαρμάρινες τιμητικές στήλες όπου με χρυσά γράμματα ήταν γραμμένα τα ονόματα των, δωρητών, ευεργετών και μεγάλων ευεργετών.

Οι σπουδές στη Σπάρτη γίνονταν με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα που καταρτιζόταν από το Πατριαρχείο και επόπτευε ωστόσο το Τουρκικό Υπουργείο Παιδείας. Διδάσκονταν Ελληνική Γλώσσα, Μαθηματικά, Θρησκευτικά, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Χειροτεχνία, Γυμναστική και απαραίτητα τα Τουρκικά και τα Γαλλικά.

Ιούλιος

20
22

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. ΚΥΡ.

26					1	2	3
27	4	5	6	7	8	9	10
28	11	12	13	14	15	16	17
29	18	19	20	21	22	23	24
30	25	26	27	28	29	30	31

Επάνω: Σπαρταλήδικη
οικογένεια (Εφραίμογλου).

Κάτω: Οικογένεια
Βασιλάκη Αρτεμιάδη.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Ήθη και Έθιμα

Η Ελληνική κοινωνία της Σπάρτης λειτουργούσε μέσα στα αυστηρά καθορισμένο πλαίσιο ενός πατροπαράδοτου σεβασμού στην ανάγκη, αλλά και στην αξία της ιεράρχησης των σχέσεων στην οικογένεια και στην κοινότητα.

Ο θεσμός της οικογένειας ήταν πάνω από όλα και ο πατέρας εθεωρείτο ο ηγέτης της. Την επιμέλεια του σπιτιού είχε πάντα η σύζυγος-μητέρα, ενώ τα παιδιά έδειχναν πάντα στους γονείς τον οφειλόμενο σεβασμό. Αλλά και μεταξύ τους τα αδέρφια έδειχναν τον σεβασμό στον μεγαλύτερο αδελφό ή αδελφή.

Ξεχωριστή θέση στη καθημερινότητα είχαν τα ήθη και έθιμά στην Σπάρτη που διαφοροποιούνται στην πάροδο του χρόνου.

- Ο γάμος ήταν μια ιεροτελεστία σημαντική, ενώ το διαζύγιο ήταν ανύπαρκτο. Αδιανόητες ήταν βέβαια και οι προγαμιαίες σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων.

- Η βάπτισμα άλλαζε τις ισορροπίες στο σπίτι. Ο ρόλος της συζύγου-μάνας ενισχυόταν και της πεθεράς μειωνόταν. Τα βαφτίσια γίνονταν στα σπίτια όπου μεταφέρονταν όλα τα ιερατικά σκεύη.

- Οι αποκριές γιορτάζονταν με ιδιαίτερα πανηγυρικό τρόπο. Αγόρια και κορίτσια μασκαρεύονταν με αυτοσχέδιες στολές και γυρνούσαν στις γειτονιές ανταλλάσσοντας πειράγματα!

- Για τα Χριστούγεννα μην αναζητήσουμε Χριστουγεννιάτικα δένδρα ούτε το Πάσχα σουβλιστά αρνιά! Βέβαια την ημέρα του Πάσχα στρωνόταν το τραπέζι και σερβιρόταν κρέας με σούπα, ενώ υπήρχαν κόκκινα αυγά και κουλούρια.

- Η Καθαρά Δευτέρα είχε την τιμητική της με την αρχή της νηστείας. Οι γυναίκες καθάριζαν τα σπίτια τους από την χειμωνιάτικη κλεισούρα και τα άσπριζαν.

- Τα παιχνίδια των παιδιών βασίζονταν στον αυτοσχεδισμό με πρόχειρα υλικά.

- Τα φαγητά ποικίλα και τα γλυκά νόστιμα και μυρωδάτα εναλλάσσονται με τις εποχές. Από ποτά, κυρίαρχη θέση είχαν το ούζο και το κρασί, και με τα γλυκά το κονιάκ.

Αύγουστος

20
22

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. **ΚΥΡ.**

31	1	2	3	4	5	6	7
32	8	9	10	11	12	13	14
33	15	16	17	18	19	20	21
34	22	23	24	25	26	27	28
35	29	30	31				

Μητροπολίτης
Χρυσόστομος Σμύρνης.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Το τέλος ενός οράματος

Το όραμα του Ελ. Βενιζέλου για «μια Ελλάδα των 2 ηπείρων και 4 θαλασσών» έλαβε τέλος τον Αύγουστο του 1922. Μετά από μια συντονισμένη επίθεση των Τούρκων στις 15 Αυγούστου «σπάει» το ελληνικό μέτωπο στο Αφιόν Καραχισάρ και η αντίστροφη μέτρηση για το τέλος της Μικρασιατικής εκστρατείας αρχίζει. Οι στρατιωτικές δυνάμεις αρχίζουν μια υποχώρηση άνευ προηγουμένου που παρασέρνουν στο διάβα τους, τούς χριστιανικούς πληθυσμούς που έντρομοι εγκαταλείπουν τις πατρογονικές εστίες τους. Το βιός τους. Δεκάδες χιλιάδες ανατολίτες που επί τρεις χιλιετίες είχαν δημιουργήσει ένα μοναδικό πολιτισμό και μια εξέχουσα οικονομία παίρνουν το δρόμο προς τα παράλια του Αιγαίου προκειμένου να σωθούν από τον αιμοσταγή Τούρκο. Όσοι εγκλωβίζονται ή απαρνιούνται να αποχωριστούν τα σπίτια τους, γνωρίζουν μαρτυρικό θάνατο.

Πολλοί κατευθύνονται στη Σμύρνη, πιστεύοντας ότι στη πρωτοπολιτεία της Ανατολής, θα σωθούν. Μάταια όμως. Οι Τούρκοι εισέρχονται στη Σμύρνη στις 27 Αυγούστου 1922 και αρχίζουν τις λεηλασίες, τους βιασμούς, τις δολοφονίες. Συλλαμβάνουν τον Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομο τον οποίο μετά από σύντομη ανάκριση παραδίδουν στα πλήθη που «τον χάλασαν».

Το γερμανικό σχέδιο για μια Τουρκία, χωρίς μειονότητες και καθαρό μουσουλμανικό κράτος τίθεται σε πλήρη εφαρμογή. Δεν πρέπει να μείνει τίποτα που να θυμίζει Ελλάδα. Έλληνες! Ελληνικό Πολιτισμό! Η ελληνική και η αρμενική συνοικία, παραδίνονται στις φλόγες και εκατοντάδες Έλληνες και Αρμένιοι βρίσκουν μαρτυρικό θάνατο. Ισοπεδώνονται εκκλησίες, σχολεία, νοσοκομεία, ιδρύματα.

Στη προκυμαία της Σμύρνης δεκάδες χιλιάδες χριστιανοί ψάχνουν απεγνωσμένα τρόπο διαφυγής αναζητώντας τα πλοία της σωτηρίας. Στο λιμάνι δεκάδες πολεμικά πλοία «των συμμάχων μας» αρκούνται στη φωτογράφιση και την καταγραφή των γεγονότων. Δυστυχώς για μια φορά ακόμα, είμασταν «μόνοι»!

Στη Σπάρτη τα άσχημα νέα φτάνουν γρήγορα. Αναλογίζονται ποια θα είναι δική τους τύχη! Και δυστυχώς είναι μόνο γυναικόπαιδα και γέροι. Οι άντρες είναι στην εξορία.

Σεπτέμβριος

20
22

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. ΚΥΡ.

35				1	2	3	4
36	5	6	7	8	9	10	11
37	12	13	14	15	16	17	18
38	19	20	21	22	23	24	25
39	26	27	28	29	30		

Πρόσφυγες στα καράβια.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Πάνε και έρχονται καράβια... φορτωμένα προσφυγιά

Τα πρώτα ατμόπλοια που φθάνουν στην προκυμαία της Σμύρνης προκειμένου να παραλάβουν πρόσφυγες ήταν τα: «Ματθαίος», «Ατρόμητος», «Ισμήνη», «Θράκη», «Βυζάντιο», «Ζάκυνθος» και «Πηνειός». Ακολουθούν τις άλλες μέρες και άλλα πολλά με σημαντικότερο το υπερατλαντικό υπερωκεάνιο «Μεγάλη Ελλάς».

Με αλλεπάλληλες διαδρομές ελληνικών εμπορικών και επιβατικών πλοίων, μετέφεραν τους εγκλωβισμένους από το λιμάνι της Σμύρνης στα νησιά Λέσβο, Χίο, Σάμο, στα λιμάνια Πειραιά, Θεσσαλονίκης και Βόλου, ενώ αργότερα προωθήθηκαν και στην ηπειρωτική Ελλάδα. Ο αριθμός των προσφύγων που μετέφεραν τα πλοία, κατ' υπολογισμούς διαφόρων, κυμαίνεται μεταξύ 200-250.000. Αριθμός τεράστιος και πέρα από κάθε λογική, αν αναλογιστούμε τις καταστάσεις που επικρατούσαν.

Οι περισσότεροι, όμως, πρόσφυγες που έφυγαν κυνηγημένοι από τις πατρογονικές τους εστίες, και ιδίως από το λιμάνι της Σμύρνης και των μικρασιατικών παραλίων, το μόνο που κατάφεραν να πάρουν μαζί τους ήταν ένας μπόγος ρούχα και ελάχιστα χρήματα που είχαν ράψει στα ρούχα τους ή έκρυψαν στις πάνες των μωρών τους, αν βέβαια δεν τα είχαν βρει οι Τούρκοι με τους ελέγχους που πραγματοποιούσαν. Νηστικοί, ταλαιπωρημένοι και αρκετοί άρρωστοι, αποβιβάστηκαν από τα πλοία σε κάποιο νησί ή λιμάνι της ηπειρωτικής χώρας.

Τι βρήκαν;

Ένα κράτος διαλυμένο. Μια Επανάσταση στα σκαριά. Ένα βασιλιά υπό αμφισβήτηση, έτοιμο να παραιτηθεί και να αναχωρήσει για το εξωτερικό. Ένα στράτευμα που έψαχνε το γιατί. Γιατί αυτή η καταστροφή; Ποιοι είναι οι υπεύθυνοι;

Ένα λαό στα πρόθυρα οικονομικής κατάρρευσης, χωρίς καμία προοπτική ανάπτυξης, που προσπαθούσε να σταθεί στα πόδια του. Υπήρχαν βασικές ελλείψεις τροφίμων και πρώτων υλών.

Οκτώβριος

20
22

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. **ΚΥΡ.**

39

					1	2
--	--	--	--	--	---	---

40

3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---

41

10	11	12	13	14	15	16
----	----	----	----	----	----	----

42

17	18	19	20	21	22	23
----	----	----	----	----	----	----

43

24	25	26	27	28	29	30
----	----	----	----	----	----	----

44

31						
----	--	--	--	--	--	--

Επάνω: Αττάλεια.

Κάτω: Σαμάμ παζάρι.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Η έξοδος των Σπαρταλήδων από τη Σπάρτη

Αμέσως μετά την πυρπόληση της Σμύρνης, οι Τούρκοι δεν περιμένουν! Αρχίζουν το ξεκαθάρισμα των χριστιανικών κοινοτήτων στο εσωτερικό της Μ. Ασίας. Στη χριστιανική κοινότητα της Σπάρτης βρίσκονται μόνο γυναικόπαιδα γιατί οι άνδρες έχουν σταλεί σε εξορία και εκτοπίσεις σε διάφορες πόλεις στο εσωτερικό της Μ. Ασίας, από το καλοκαίρι του 1921 ενώ λίγο αργότερα τους ακολούθησαν και τα αγόρια που είχαν συμπληρώσει τα 13 χρόνια τους, τον Οκτώβρη του 1921.

Στις 8 Οκτωβρίου 1922, ο Παπαϊωακείμ Πεσματζόγλου, ειδοποιείται ότι μέχρι την 31η Οκτωβρίου θα πρέπει να έχει εγκαταλείψει τη Σπάρτη με τους ομόθρησκους του ακολουθώντας την διαδρομή: μέσω του σιδηροδρόμου Αϊδινίου-Σμύρνης έως το Αγιασολούκ (Παλαιά Έφεσος) απ' όπου θα πρέπει να φθάσουν πεζή στο Κουσάντασι (Νέα Έφεσος) για να τους παραλάβουν τα ελληνικά πλοία.

Την διαδρομή την γνώριζε πολύ καλά ο Παπαϊωακείμ. Ήταν δύσκολη και επικίνδυνη για τα γυναικόπαιδα. Αντιπρότεινε και οι Τούρκοι δέχθηκαν να αναχωρήσουν με πλοία από την Αττάλεια. Έτσι και έγινε.

Η αναχώρηση προγραμματίζεται για τις 14 Οκτωβρίου 1922. Από την ανατολή του ηλίου μέχρι τις 10 το πρωί όλοι είχαν μαζευτεί σε ένα σημείο της αγοράς που λέγονταν «Σαμάμ παζαρί».

Δόθηκε το σύνθημα της αναχώρησης. Φεύγαμε...Πόσο σκληρό! Αφήναμε τα σπίτια μας, τις εκκλησίες μας, τους τάφους των προγόνων...Όλοι κλαίνε! Κλαίω και εγώ. Στρέφω το βλέμμα μου πίσω ν' αγκαλιάσει όλη τη Σπάρτη για τελευταία φορά γράφει ο Παπαϊωακείμ στις «Αναμνήσεις του».

Ξεκινούν. Τα εμπόδια και οι ληστείες εμφανίζονται από την πρώτη μέρα. Με καρτερικότητα όμως και υπομονή φτάνουν στις 21 Οκτωβρίου στην Αττάλεια. Για 15 μέρες θα παραμείνουν σε καταυλισμούς και ξενοδοχεία υπομένοντας στερήσεις, και αρρώστιες, περιμένοντας τα ελληνικά πλοία να φτάσουν στην Αττάλεια για να τους παραλάβουν.

Τον Παπαϊωακείμ βοηθούσαν συνεχώς γυναίκες με συγκινητική αυταπάρνηση.

[illegible]

Εφημερίδα ΑΘΗΝΑΪΚΗ

[illegible]

Εφημερίδα ΑΘΗΝΑΪΚΗ

[illegible]

Διὰ τὸ ἀπορροήσας τ' ἑξῆς ἀ
φύματα ἐκ Κωνσταντίνης 1800 πρὸς
σφυγας.
— Ἐξ Ἀττικῆς κατεπέμψατο τὸ
φορητὸν τ' ὀδυσσεύς, μὲ 2.500
πρόσφυγας.
Κατὰ τὸν πλοῦν ἀπεβίβισαν τρεῖς
πρόσφυγας.

Εφημερίδα ΑΘΗΝΑΪΚΗ

Εφημερίδα ΣΦΑΙΡΑ

20
22

44		1	2	3	4	5	6
45	7	8	9	10	11	12	13
46	14	15	16	17	18	19	20
47	21	22	23	24	25	26	27
48	28	29	30				

1919 Παπαϊωακείμ
Πεσματζόγλου στη Σμύρνη
και προσφυγικά
δημοσιεύματα.

ΕΝΩΧ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΛΑΙΑΣ

Αναχώρηση από την Αττάλεια – Άφιξη στην Ελλάδα

Οι πρόσφυγες που ήδη έχουν συγκεντρωθεί στην Αττάλεια είναι περίπου 7.000 άτομα. Νηστικοί και πολλοί άρρωστοι, μικροί και μεγάλοι περιμένουν τα τρία ελληνικά πλοία της σωτηρίας που έρχονται στις 4 Νοεμβρίου χωρίς να φέρουν την ελληνική σημαία και με τη συνοδεία αμερικανικού αντιτορπιλικού για συνοδεία και ασφάλεια.

Κυριακή 6 Νοεμβρίου. Οι πρόσφυγες έχουν επιβιβαστεί στα πλοία και εγκαταλείπουν την Αττάλεια και τη Μ. Ασία για πάντα! Ο Παπαΐωακείμ Πεσματζόγλου, αναλογίζεται:

[...Φεύγουμε βαθύτατοι πικραμένοι. Πληρώνουμε τα σφάλματα των μεγάλων. Πηγαίνουμε να βρούμε καταφύγιο στη μητέρα Ελλάδα. Υπό την σκιά της Ακροπόλεως ίσως, στην Αθήνα, όπου πολλοί συμπατριώτες μας παλαιότερα είχαν σπουδάσει και όταν είχαν γυρίσει μας μιλούσαν γι' αυτήν. Ξέρουμε ότι είμαστε πρόσφυγες. Τώρα γλιτώνουμε το μαχαίρι του Τούρκου, αλλά είμαστε γυμνοί. Μας μένει μόνο η ψυχή μας. Οι Σπαρταλήδες ήταν πάντα ικανοί να δημιουργούν από το μηδέν περιουσίες. Τουλάχιστον θα είμαστε ελεύθεροι...]

Τα τρία πλοία με τους πρόσφυγες φθάνουν στη Ρόδο, μετά ταξίδι δύο ημερών και οι επιβαίνοντες αναγκάζονται «να στριμωχτούν» σε δύο πλοία γιατί το τρίτο πλοίο επέστρεψε στη Μερσίνα, για να παραλάβει τους Σπαρταλήδες άνδρες που είχαν επιστρέψει από την εξορία και είχαν συγκεντρωθεί στο λιμάνι της Μερσίνας, περιμένοντας τη δική τους σωτηρία.

Από τα δύο πλοία, το ένα με 3.500 Σπαρταλήδες κατευθύνεται στις Σπέτσες και Ύδρα και το άλλο πάλι με 3.500 άτομα, ξεκινάει για Πειραιά έχοντας μαζί του τον Παπαΐωακείμ Πεσματζόγλου. Πραγματοποιεί στάσεις σε νησιά γιατί ο πλοίαρχος έχει διαταγές να αποβιβάζει κόσμο. Έτσι 1.500 πρόσφυγες κατέρχονται στη Πάρο, 1.000 στη Νάξο και 700 στη Μύκονο. Στις 16 Νοεμβρίου 1922 οι τελευταίοι 300 Σπαρταλήδες αποβιβάζονται στον Πειραιά μαζί με τον Παπαΐωακείμ Πεσματζόγλου. Η οδύσσειά τους, έλαβε τέλος. Ξεκίνημα μιας νέας ζωής.....

Δεκέμβριος

20
22

Ε ΔΕΥ. ΤΡΙ. ΤΕΤ. ΠΕΜ. ΠΑΡ. ΣΑΒ. ΚΥΡ.

48				1	2	3	4
49	5	6	7	8	9	10	11
50	12	13	14	15	16	17	18
51	19	20	21	22	23	24	25
52	26	27	28	29	30	31	

Προσωρινή εγκατάσταση
των Σπαρταλήδων
στην Ελλάδα.

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Προσωρινή εγκατάσταση. Οι δύσκολες μέρες της προσφυγιάς.

Όπως όλοι οι πρόσφυγες της Μικρασιατικής Καταστροφής, έτσι και οι Σπαρταλήδες τις πρώτες μέρες της άφιξης τους στην Ελλάδα προσπαθούν να στεγαστούν προσωρινά σε σκηνές, παραπήγματα, νοικιαζόμενα δωμάτια, επιταγμένα σπίτια κ.α.

Η κυβέρνηση, προκειμένου να συντονίσει όλες τις προσπάθειες (δωρεές σε είδος και χρήμα), ιδρύει στις 3 Νοεμβρίου 1922 το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (Τ.Π.Π.) που διοικούνται από δεκαμελές Διοικητικό Συμβούλιο, με σκοπό «την διαχείρισιν και διάθεσιν των εξ εράνων, κληρονομιών, δωρεών και κληροδοτημάτων προς περίθαλψιν εν γένει και εγκατάστασιν των προσφύγων, διατιθεμένων χρημάτων και ειδών...».

Υπό την πίεση για να βρεθεί αμέσως στέγη, οι πρόσφυγες διαμοιράστηκαν στις διάφορες πόλεις και κωμοπόλεις, ώστε να εντοπιστούν διαθέσιμα οικήματα. Έτσι, δε δόθηκε καιρός να κατανεμηθούν συστηματικά, ανάλογα με τα επαγγέλματα που ασκούσαν πριν στις πατρίδες τους και με τις δυνατότητες ν' αναπτυχθούν οι πόλεις. Ορισμένοι μόνον πρόσφυγες, παρά την αντίδραση των κρατικών αρχών, έκαναν πολλές μετακινήσεις από πόλη σε πόλη για να βρουν τον τόπο, όπου κατά τη γνώμη τους θα μπορούσαν να ζήσουν και να εργαστούν με πιο ευνοϊκούς όρους.

Βασική προτεραιότητα της Επαναστατικής Κυβέρνησης ήταν η εγκατάσταση και σίτιση των χιλιάδων προσφύγων. Αλλά και η εξεύρεση κτημάτων και γηπέδων για απαλλοτριώσεις και ανέγερση προσφυγικών καταλυμάτων.

Ο χειμώνας έρχεται βαρύς και η αναζήτηση στέγης για τους πρόσφυγες εξελίσσεται σε βραχνά για την Πολιτεία. Αλλά και η Εκκλησία προσπαθεί να βοηθήσει. Από τον Νοέμβριο του 1922, διαφαίνεται η θέλησή της, με διάθεση κτημάτων στην Αθήνα για την εγκατάσταση προσφύγων (βλ. αγορά κτήματος στους Ποδαράδες). Εκεί στις 30 Ιουνίου 1923 θα θεμελιωθεί για τους Σπαρταλήδες η κατοπινή Νέα Ιωνία.

Πηγαίνουμε προς 1923 και οι Σπαρταλήδες σκέφτονται να ιδρύσουν ένα Σύλλογο...

Подраба, Н. / урны, 1923-24

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βάσος Η. Βογιατζόγλου, «Η Πισιδία της Μ. Ασίας». Έκδοση Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, 1978.
 - Βάσος Η. Βογιατζόγλου, «Η Σπάρτη της Μ. Ασίας», Έκδοση Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, 1992.
 - Βάσος Η. Βογιατζόγλου, «Οι γειτονιές των απίστων». Εκδόσεις «Φιλιππότη».
 - Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, Λεύκωμα: «Οι Σπαρταλήδες στην παλιά και τη νέα τους πατρίδα». Έκδοση Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, Ν. Ιωνία, 2007.
 - Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας: Εφημερίδες και Περιοδικά «Η Σπάρτη της Ανατολής». Εφημερίδες: τεύχη 1-38, Περιοδικά: 1-20
 - Ειρήνη Γαλανού-Μπουφίδη: «Ο εκπαιδευτικός Αντώνης Καραντώνης. Οι δικές του Πατρίδες». Εκδόσεις «ΚΟΡΑΛΛΙ». Αθήνα, 2020.
 - Ντόρα Μηναΐδη – Κλέα Κεχαγιόγλου, «Οι εικόνες αφηγούνται την ιστορία μας, από τη Σπάρτη της Πισιδίας στην Ελλάδα». Ιδιωτική έκδοση. Αθήνα, 2020.
 - Περιοδικό «Ξενοκράτης» Συλλόγου «ΑΝΑΤΟΛΗ». Τόμοι 1-5.
 - Πρωτοπρεσβύτερος Παπαΐωακείμ Πεσματζόγλου, «Αναμνήσεις (Από την Πατρίδα μου Σπάρτη Μ. Ασίας), Επιμέλεια έκδοσης, εισαγωγή, σημειώσεις: Χάρης Σαπουντζάκης Έκδοση Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, Ν. Ιωνία, 1990.
 - Φίλιππος Νικολαΐδης «Τσενέογλου», «Ιστορία της Σπάρτης Μ. Ασίας κατά τον τελευταίο αιώνα (1822-1922), Αθήνα, 1958.
 - Αντώνης Σαπουντζάκης: Δημοσιεύματα στην εφημερίδα «ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ» ετών 1948-1951.
 - Χάρης Δ. Σαπουντζάκης, «Ανθολόγιο Πισιδίας». Έκδοση Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, 2000.
 - Χάρης Δ. Σαπουντζάκης, «Η Ελληνική παιδεία στη Σπάρτη Πισιδίας», 1983.
 - Isparta Valiligi: Isparta, 1880-1980. Έκδοση 2001.
 - Mehmet Taslian: Pisidian Auction, 1999.
 - Nuri Ersetin: Bir Zamanlar Isparta. Έκδοση 2019.
- Στο βιβλίο περιέχονται κείμενα 20 Ελλήνων και ξένων περιηγητών, συγγραφέων, ιστορικών.

Ιστοσελίδα ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ.

Επιμέλεια κειμένων: Λουκάς Π. Χριστοδούλου